בס"ד

גליון מספר: 91

פרשת דברים

העלון מוקדש להצלחת נוחי
בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

- הגליון השבועי של קהילת מכון -

יגדיל תורה

דברים במחשבה
על מה אבדה הארץ

פתרון החידה הקודמת
הקדמת שלום לחבירו

החידה השבועית
עשיית צרכי קודם התפילה

מיהו חבר אמיתי

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

פרשתנו פותחת במנין מספר מקומות שעברו בהם ישראל במדבר (א, א):

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּמִּדְבָּר בָּעֲרָבָה מוֹל סוּף בֵּין פָּארָן וּבֵין תֹּפֶל וְלָבָן וַחֲצֵרֹת וְדִי זָהָב.

מה פשר אותו מנין, ומה מיוחד במקומות אלו? מגלה רש״י על פי המדרשים השונים שמשה כאן מוכיח את ישראל, ועל כן הוא מזכיר להם את הפעמים בהם עברו על דבר ה׳.

ומדוע הדברים כתובים ברמז? ממשיך רש״י ומבאר:

לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל:

כלומר משה רבנו בחר לא להוכיח את עם ישראל בצורה גלויה, בכדי לא לביישם. ונשאלת השאלה, הרי יש ענין להוכיח ברמיזה רק כאשר מעוניינים שאותו אחד שהתוכחה מופנית אליו יבין את הרמז והאחר שלא רלוונטי כלפיו לא יבין, אבל כאן הרי כל ישראל היו בחטאים אלו, אז מה שייך כאן דרך רמיזה?

אין מנוס מלומר שכביכול משה רבנו לא רצה שישראל יתביישו מהקב״ה. והדברים מתבארים נפלא ממשל שמביא הדעת זקנים (מבעלי התוספות):

למה הדבר דומה לבן מלך שיש לו שני שרים אחד אוהבו ואחד שונאו. האוהב אומר לו בני הזהר שלא תעשה עבירה שאביך מלך ודיין ואם ישמע לא יחוס עליך אלא יהרגך! והשונא אומר עשה כל תאות לבך כי המלך אביך ואינך ירא משום דבר כך משה האוהב אמר לישראל השמרו לכם פן יפתה לבבכם. וכתיב וחרה אף ה׳ בכם וגו׳ אבל בלעם השונא אמר להם מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל וגו׳ ועשו כל תאות לבבכם כי לאומות עושה כל הרעה שגזר עליהם שנא׳ לא איש אל ויכזב אבל בכם שאתם בניו אם גזר רעה ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה ועליהם אמר שלמה במשלי (כז, ו): נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא.

רואים שמשה רבנו הוכיח את ישראל בדרך רמז לומר להם שכביכול אותו 'מלך ודיין' הקב״ה עדין לא שמע על מעשיהם ולכן זה בדיוק הזמן שהכי נכון לחזור בתשובה, וכל זאת במטרה לשכנעם שעוד לא מאוחר (למרות שמצד האמת הקב״ה רחום וחנון

על מה אבדה הארץ

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

נביאנו וחכמינו הקדושים, לימדונו לדורות יסוד חשוב והכרחי: כאשר שבר נורא פוקד את חיינו ומטלטלם בעוז, עלינו לעמוד על סיבותו ולבאר עבורנו ועבור העולם מה גרם לו להופיע ולהתנוסס מעל במת המציאות, על מנת שנוכל לתקנו.

גם בתקופה זאת, בְּעָמְדֵנוּ ערב החורבן, צריכים אנו לברר מהי הסיבה העמוקה שהובילה אל חורבן הבית וסילוק השכינה מתוכנו. לשם כך נצטרך אף אנו לשאלתו הכנה והעמוקה של ירמיהו הנביא "על מה אבדה הארץ"? מהי הסיבה השורשית שהובילה בסופו של דבר לחורבן מעיב ולגלות מרה?

בתוך שאלתו של ירמיהו גנוז יסוד חשוב ומרכזי. ירמיהו אכן ידע שהסיבה הגלויה לחורבן הבית היא שלושת העבירות החמורות, אלא שהוא הבין בחכמתו המופלאה שחטאים חמורים כאלו אינם דבר שקורה בפתע פתאום, אלא תוצר של סיבה פנימית ותהליך עגום שבסופו יופיעו גם חטאים איומים כאלו. על שאלה זו משיב ירמיהו בתשובה נחרצת "על עזבם את תורתי" או כפי שביאר המהר"ל מפראג (הקדמה לספר תפארת ישראל) "שלא היו דבקים בו יתברך", זוהי הסיבה העמוקה להופעת החטאים האיומים. אלא שברצוני לרדת יותר אל שורשם של הדברים, ולבאר כיצד במציאות שבה בית המקדש עומד על מכונו והשכינה שורה בתוכנו בצורה מוחשית ואיתנה אפשר להגיע אל מציאות של חוסר דביקות בבורא?

לשם כך נעיין ביסוד חשוב העולה מתוך דבריו הנפלאים של הרב קוק זצ"ל (למהלך האידאות בישראל) :

בבנין הבית הראשון, בהדר תפארת כבודו ועז החיים שהתגלה בו... רק הרוח הלאומי ביחושו הכללי התרומם למדת גבהו... (אבל) המוסר הפרטי עוד לא נזדכך לבוא לידי מדה זו.

ימי הבית הראשון אכן היו תקופה נפלאה וקדושה בהיסטוריה היהודית, הקדושה והשכינה היו נוכחים בעוצמה בתוך מרחבי המציאות, ונדמה היה כי המשפט "ועמך כולם צדיקים" מתקיים בשלמותו בפועל. אלא שהרב קוק זצ"ל מלמדנו שלא כן הדברים. אכן ברמת הכלל המצב הרוחני היה בשיא פריחתו אלא שעולמו הפרטי של כל אחד ואחד מהעם הקדוש לא תוקן כפי הצורך.

למען האמת כשנתבונן יותר בדברים נוכל להבחין שהתופעה שאותה מזכיר הרב היא סכנה מתבקשת במציאות כללית מתוקנת. בימי הבית הראשון התחושה הכללית הייתה ש'הכל טוב', ישנה קדושה שמופיעה תדיר במציאות וחיי הקודש מושלים בממשלה רחבה על חיינו. אלא שדווקא במצב מרומם שכזה, ישנה סכנה מוחשית של הזנחת התיקון הפרטי, דווקא במציאות כזו יש חשש שהקדושה תסיח את דעתו של האדם מעיבוד וזיכוך של עולמו הפנימי. כאשר האדם מסתמך על הקדושה הכללית ולא מתקן תדיר את עולמו הפנימי ואת מידותיו, הוא בהכרח יגיע אל חוסר דביקות בבורא.

רבים מאתנו שייכים אל קהילות קדושות כאלה ואחרות. אולם עלינו להבחין שלמרות אווירת הקדושה השורה בתוך קהילתנו עלינו להתמקד אף בעולמנו הפנימי ולא להזניחו. זהו אולי המשימה הגדולה המוטלת עלינו בדרך אל הגאולה השלימה.

האם מותר להקדים שלום לחבירו קודם התפילה

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

איתא בגמרא **בברכות דף יד עמוד א**

אמר רב: כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל – כאילו עשאו במה, שנאמר: חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא, אל תקרי במה אלא במה. ושמואל אמר: במה חשבתו לזה ולא לאלוה. מתיב רב ששת: בפרקים – שואל מפני הכבוד ומשיב! תרגמה רבי אבא: במשכים לפתחו.

רבינו יונה בשם רבני פרובינציא- משכים לפתחו נאסר דוקא כשמזכיר לו שלום משום דשמו של הקדוש ברוך הוא שלום, אבל מותר ללכת להשכים לפתחו ולומר לו צפרא דמרי טב כיון שאינו מזכיר לו שלום.

רבינו יונה בשם רבו- מה שהותר לומר צפרא דמרי טב זה דוקא כשהצורך ללכת לראות לעסק מעסקיו או לשום ענין ואז פגש את חבירו, אבל ממש ללכת לפתחו של חבירו קודם התפילה- אפילו לומר צפרא דמרי טב אסור.

רבינו ירוחם- שלום הכוונה לכריעה, אבל שלום בפה מותר כמו צפרא דמרי טב, וכריעה נאסרה דוקא כשמשכים לפתחו אבל אם ראה אותו בדרך או בבית הכנסת מותר גם כריעה.

טור- כיון שהגיע זמן התפילה אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום אבל אם פגע בו יכול ליתן לו שלום.

עוד מעניין עשיית חפציו קודם שיתפלל

רשב"א- אפילו באדם שמוצא חבירו בשוק לא יאמר שלום כדי שלא יפנה לבו לשום דבר עד שיתפלל, והראב"ד ביאר שכוונת הרשב"א שזה הטעם למנהג שנהגו לומר צפרא דמרי טב כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל- ולכן כשהוא משנה בלשון - יזכור. וכן כתב הארחות חיים.

עוד כתב הארחות חיים שבאותן מקומות שנהגו לתת שלום איש לחבירו אחר שאומרים האל הקדוש- מקור מנהגם הוא מכאן- דעד כאן נאסרו אם לא בשינוי דברים ומכאן ואילך הותרו.

עוד כתב הארחות חיים שכל נתינת שלום שנאסרה זה דוקא עם כריעה אבל בלא כריעה אין חשש ונותן שלום בכל לשון שירצה, בין בדרך בין בבית הכנסת ואין בכך איסור , והכריעה אסורה אפילו בלא נתינת שלום קודם שיתפלל. אבל אם התחיל לברך הברכות כיון שקיבל עליו עול מלכות שמים בברכות אין לחוש כ"כ.

פסיקת הלכה:

השו"ע פסק בסתם כדעת רבינו יונה בשם רבו וכי"א כדעת הארחות חיים וכי"א כדעת הראב"ד: "כיון שהגיע זמן תפלה (מ"ב ס"ק ח דהיינו מעלות השחר והלכה ברורה כתב שכל הדברים האסורים קודם התפילה יש לאסור מעלות השחר וגם לפני שהאיר פני מזרח), אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום, משום דשמו של הקדוש ברוך הוא שלום, אבל מותר לומר לו צפרא דמרי טב; ואפילו זה אינו מותר אלא כשהוצרך ללכת לראות איזה עסק, אבל אם אינו הולך אלא להקביל פניו קודם תפלה, אפי' זה הלשון אסור. וכן אסור לכרוע לו כשמשכים לפתחו, וי"א דכריעה אסורה אפי' בלא משכים לפתחו. ואם התחיל לברך הברכות (אח"כ), אין לחוש כל כך. ואם אינו משכים לפתחו, אלא שפגע בו בדרך, מותר ליתן לו שלום. וי"א שאפילו במוצא חבירו בשוק לא יאמר לו אלא צפרא דמרי טב, כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל, עד שיתפלל".

ללכת לחבירו בבית הכנסת לומר לו שלום, והדין באביו ורבו או באדם אלים :

המ"ב (ט,י) כתב שה"ה ללכת מהמקום שלו בבית הכנסת למקום של חבירו בבית הכנסת שאסור כדי ליתן לו שלום. ועוד כתב שה"ה אם היה אביו או רבו שאסור.

אך אם יש לחוש לאיבת גברא אלמא- אם יכול ליתן ידו בלא אמירת שלום שפיר דמי. ומ"מ כשפגעו בדרך יש להקל בגברא אלמא גם באמירת שלום- שמעיקר הדין מותרת.

בטעם האיסור לומר דוקא שלום:

המ״ב (יא) כתב שהטעם הוא מפני שאין ראוי להזכיר שמו של הקב״ה על האדם ולכבדו- קודם שמכבד להקב״ה. ואם אומר בלשון לע״ז יש לעיין.

אך מ״מ כתב שמסתבר שאם אומר הרחום ירחמך או החנון יחננך וכדומה- מותר מכיון שמברכו בשמו של הקדוש ברוך הוא.

במה מדובר בשו״ע שהוצרך לראות עסק:

המ״ב (יב) ביאר שמדובר שהוצרך ללכת דרך חצירו של חבירו בראיית איזה עסק, ואגב זה הולך לפתחו לומר לו צפרא דמרי טב, אבל לומר שלום אף בכה״ג אסור.

ובבה״ל הביא שהגר״א והב״ח משמע שאסור גם בכה״ג.

עוד כתב המ״ב שכתב השו״ע לראות איזה עסק הכוונה דוקא לראות, אבל להתעסק ממש אסור קודם התפלה.

בעניין איסור כריעה:

המ״ב (יג) על דברי השו״ע שכתב שיש אומרים שאיסור כריעה אסור אפילו בלא משכים לפתחו כתב שכן יש להורות.

כשהתחיל הברכות:

לדעת היש אומרים השו״ע כתב שאין לחוש.

המ״ב (יד) כתב שאז מותר לכרוע כשאין משכים לפתחו אבל במשכים לפתחו בין לכרוע או נתינת שלום אפילו התחיל בברכות אסור.

ולדעת היש אומרים השלישית שגם במוצא את חבירו יאמר לו רק צפרא דמרי טב:

המ״ב (טו) כתב שאפילו אם רגיל ליתן לו שלום - לא יתן שלום.

המ״ב (טז) ביאר שאף שמדינא מותר לומר שלום כשאינו משכים לפתחו, מ״מ נהגו קדמונינו להחמיר בזה כדי לעשות לעצמו היכר, אך אם התחיל הברכות אין לחוש כ״כ ומותר ליתן שלום.

וכל זה לפתוח לומר לחבירו שלום אבל כשחבירו שואל בשלומו מותר להשיב בכל ענין (וכן כתב בהלכה ברורה קפ), וכ״ש שמי שכבר התפלל מותר להשכים לפתחו של חבירו שלא התפלל ליתן לו שלום אף על פי שיצטרך להשיבו.

וכן כתב הילקוט יוסף (פט כ) שהפוגש את חבירו בדרך או בבית הכנסת מותר מן הדין להקדים לו שלום, אך טוב להחמיר אף בזה שלא יקדים לו שלום, אלא יאמר לו בוקר טוב או צפרא דמרי טב, ואם פגש בחברו בדרכו אחר שברך חלק מברכות השחר מותר לומר לו שלום אפילו לכתחילה ואין צריך להחמיר בזה כלל.

לשלוח מתנה קודם שיתפלל

הכף החיים (יד) כתב שכשם שאסור לומר לשום לחברו קודם שיתפלל כך אסור לשלוח מתנה לחברו קודם שיתפלל. ואדם החוזר לביתו ובניו הקטנים מבקשים לקבל המתנות שהביא עמו מחוץ לארץ יש להקל בזה אף שהוא והם קודם התפילה (הלכה ברורה ס״ק קפו).

נישוק ילדיו קודם התפילה

ההלכה ברורה (קפו) כתב שלא יעשה כן וכ״ש שאין לעשות כן בבית הכנסת.

ללוות את אביו לשדה התעופה:

הילקוט יוסף (פט כג) כתב שמותר לצאת לשדה התעופה קודם התפילה כדי להפרד מאביו או רבו היוצאים לארץ האחרת אך לא יפרד מהם בלשון שלום אלא בלשונות אחרים כנו נסיעה טובה וכ״ש שמותר כשמלוה אותו לדרך ואם חברו עומד לצאת לדרך רחוקה בבוקר השכם וכבר הגיע זמן תפילה אסור לחברו שעדין לא התפלל להשכים לביתו להפרד ממנו ולברו בברכת נסעה טובה אבל מותר ללכת לבית חברו קודם התפילה ולהמתין לו עד שיצא מביתו כדי ללוותו לדרכו בנסיעתו שיש בזה משום גמילות חסדים.

שאלת השבוע

האם מותר לעסוק בצרכיו קודם התפילה?

ר' שלום אשכנזי—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש"ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל"ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז"ל

ניתן לשלוח מזל"ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ של המכון עד יום חמישי.

ופתוח לתשובת האדם).

נלמד כאן יסוד חשוב. חבר אמיתי, מאותו סוג שקונים (על משקל "קנה לך חבר במסכת אבות א, ו), זה אחד שלא מסתיר מחברו את האמת, אלא מוכיח אותו כשצריך, וכמובן יודע גם לפרגן בשעת הצורך, ועליו אמר שלמה במשלי (כד, כה): "וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעָם וַעֲלֵיהֶם תָּבוֹא בִרְכַּת טוֹב".

שבת שלום!